

vereenvoudigen: een-en-dertigduizend onmiddellijke slachtoffers uit de eerste groep transporten, zeventuizend uit de tweede.

De zeventuizend slachtoffers uit de tweede groep zijn allen om het leven gebracht in de grote *Krematoria II, III, IV* en *V* in Birkenau, maar deze installaties zijn, zoals wij in hoofdstuk I opmerkten, pas tussen 22 maart en 25 juni '43 in gebruik genomen; dat betekent dat de een-en-dertigduizend slachtoffers uit de eerste groep vergast zijn, hetzij in het *Krematorium* van Auschwitz I (*Krematorium I*), hetzij in de twee tot complexen van gas-kamers verbouwde boerenhoeven in Birkenau: *Bunker I* en *Bunker II*; in die twee *Bunker* waren geen verbrandingsovens.

★

Hoeveel gedeporteerden uit Nederland in het *Krematorium I*, hoeveel in de twee *Bunker* vergast zijn, weten wij niet – vermoedelijk maar zeer weinigen in het *Krematorium I*, aangezien de twee *Bunker* juist in bedrijf gesteld waren met het oog op de vernietiging der transporten die in het kader van de *Endlösung* in Auschwitz-Birkenau zouden aankomen. Overigens was bij alle drie de installaties de gang van zaken dezelfde; wij zullen ons bij onze beschrijving tot de *Bunker* beperken.

Bunker I en *Bunker II*, gebouwen die er als onschuldige boerenhoeven uitzagen (ze hadden een strodak), lagen op het terrein van het gigantische kamp Birkenau waarvan de opbouw in de lente van '42 begonnen was. De afstand van het goederenstation Auschwitz naar de *Bunker* was ca. vier kilometer. Bij beide *Bunker* bevonden zich enkele houten barakken. De vrachtauto's of autobussen kwamen daar voorrijden en de inzittenden moesten uitstappen. Er liepen hier, anders dan op het perron van aankomst, geen gevangenen rond, maar louter gewapende SS'ers, sommigen met woest blaffende honden aan de lijn. Er werd de gedeporteerden gezegd dat zij in de nabije ruimte (*Bunker I* of *Bunker II*) ter desinfectie onder de douche zouden gaan en dat zij zich daartoe in een van de barakken moesten uitkleden, mannen en vrouwen gescheiden. Waren beide groepen daarmee gereed, dan werd hun gelast, zich, naakt als zij waren, door de openlucht naar 'de doucheruimten' te begeven. Die ruimten waren tevoren verwarmd door middel van korven met gloeiende cokes. Er waren twee van die ruimten in *Bunker I*, tezamen plaats biedend aan ca. achthonderd, drie in *Bunker II*, tezamen plaats biedend aan ca. twaalfhonderd personen. Waren alle mensen binnen, dan werden de deuren vergrendeld. Inmiddels was een SS'er op een motorfiets met enkele bussen *Zyklon-B* komen aanrijden: kiezelgoer ('meel' uit de schalen van